

Mandat for gjennomgang av finansieringen av universiteter og høyskoler

Fastsatt 9. september 2021, endret 5. november 2021

Bakgrunn

Selv om universitetene og høyskolene i Norge har hatt en positiv kvalitetsutvikling og på mange områder driver på et høyt nivå, er det potensial for at man ut fra de tilgjengelige ressursene i større grad kan innfri regjeringens ambisjoner for universitets- og høyskolesektoren som en drivkraft for en god og bærekraftig samfunnsutvikling.

Hvordan finansieringen fordeles til ulike institusjoner, formål og aktiviteter, har en vesentlig betydning for hvilke resultater som oppnås. Den statlige finansieringen fordeles gjennom en rekke ulike mekanismer: Endringer i institusjonenes rammebevilgninger skjer enten gjennom avgjørelser i regjering og Storting i de enkelte år og med vekslende fordelingskriterier, eller gjennom innretningen av de faste indikatorene for den resultatbaserte uttellingen kombinert med institusjonenes resultatendringer over tid. Andre midler tildeles til tidsavgrensede prosjekter etter søknad og basert på kvalitetsvurderinger foretatt av fagfeller. Selv om sektoren i all hovedsak er statlig finansiert, er den øvrige finansieringen både fra utlandet og fra privat næringsliv og offentlige virksomheter i Norge viktige for de samlede resultatene. Disse omfatter midler til forsknings- eller konsulentoppdrag, kurs eller videreutdanningstilbud og ulike samarbeidsprosjekter. Ved at Norge deltar i EUs utdannings-, forsknings- og innovasjonsprogrammer står Europakommisjonen i en særstilling som den viktigste finansieringskilden utenom staten.

Mål

Regjeringen ønsker en finansiering av universiteter og høyskoler som fremmer det brede samfunnsoppdraget til institusjonene, ivaretar en desentralisert struktur og bidrar til bedre studiekvalitet og livslang læring. Regjeringen ønsker å øke basisfinansieringen for universiteter og høyskoler og bidra til å kompensere merkostnader for flercampusinstitusjoner.

Gjennomgangen skal bidra til at følgende mål oppnås gjennom finansieringen av universiteter og høyskoler:

- Sektoren oppnår samlet sett helheten i de gjeldende målene, og med en balanse mellom ulike mål som er i tråd med samfunnets interesser og de politiske intensjonene for bevilgningene.
- Finansieringen ivaretar et faglig mangfold ved og mellom de enkelte institusjonene, og skaper ikke hindre for samarbeid eller arbeidsdelinger som er ønsket på et faglig eller samfunnsmessig grunnlag.
- Kriteriene for ressursfordelingen styrker motivasjonen for å forbedre oppnåelsen av de gjeldende målene, og gir minst mulig uønskede virkninger.
- Rammene for finansieringen ivaretar både myndighetenes og institusjonenes evne til å oppfylle sine roller og ansvar i den gjeldende styringspolitikken. Rammene gir det nødvendige handlingsrom for politiske beslutninger og demokratisk innflytelse og til selvstendige institusjoner som kan gjøre egne prioriteringer.
- Tildelingene balanserer hensynene til langsiktighet i forskning og høyere utdanning og hensynene til å kunne iverksette skiftende politiske prioriteringer uten større strukturelle

endringer for hvordan midlene tildeles. Bruken av ulike tildelingsformer og -kriterier lar seg justere basert på de faktiske resultatene som blir observert.

- Det er åpenhet om kriteriene som ligger til grunn for budsjettendringer, og om hva som er de tilsktede resultatene av bestemte valg i finansieringen.
- Systemet sikrer god statlig budsjettkontroll og fremmer en effektiv utnyttelse av offentlige midler.

Oppgaver

- Utvalget skal vurdere hvordan dagens statlige finansiering av universitetene og høyskolene tilfredsstillende de politiske målene, og foreslå endringer for å forbedre måloppnåelsen.
- Utvalget skal vurdere hvordan man i finansieringen kan kompensere for merkostnader ved flercampusinstitusjoner.
- Utvalget skal vurdere hvordan det kan bli mer attraktivt for universiteter og høyskoler å tilby kortere etter- og videreutdanningstilbud. Utvalget skal vurdere om det er hindringer for dette i finansieringssystemet og hvordan slike hindringer kan bøtes på. Utvalget skal som del av dette vurdere målene og virkemidlene som er omfattet av Stortingets anmodningsvedtak i 2020 om finansieringen av universiteter og høyskoler¹. Dette omfatter tilgangen på fleksible tilbud som kan tas som etter- eller videreutdanning og i kombinasjon med jobb, arbeidslivsrelevansen i utdanningstilbudene, sysselsettingen i relevant arbeid etter studier og forholdet mellom finansieringskategoriene og en riktig finansiering av utdanninger som er etterspurt i arbeidsmarkedet.
- Utvalget skal vurdere helheten i den statlige finansieringen på tvers av tildelingsformer (som rammebevilgningen og tildelinger gjennom bl.a. Norges forskningsråd og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse). Det inkluderer forholdet mellom midler til utvikling av nye tilbud og behovet for å sikre videre drift av studietilbud. Den statlige finansieringen skal også vurderes i sammenheng med andre tilgjengelige finansieringskilder og hvordan staten kan bidra til at disse utnyttes på en god måte.
- Finansieringen skal ses i sammenheng med de andre styringsvirkemidlene som er tilgjengelig for regjeringen, og andre typer virkemidler bør omtales der det er relevant.
- Utvalgets rapport skal innenfor rammene av mandatet oppfylle utredningsinstruksens krav til innholdet i beslutningsgrunnlaget for statlige tiltak. Utvalget skal beskrive ev. økonomiske eller administrative konsekvenser av sine forslag.

Avgrensninger

- Gjennomgangen skal legge til grunn de overordnede prinsippene for styringspolitikken og andre føringer som beskrevet i Meld. St. 19 (2020–2021). Både tilknytningsformen til de statlige institusjonene og gratisprinsippet i høyere utdanning videreføres. Gjennomgangen skal videre legge til grunn dagens praksis om at rammebevilgningene til hver institusjon fastsettes ut fra endringer som legges til fjorårets tildeling, og skal ikke foreslå en total omfordeling av hele den samlede bevilgningen på tvers av institusjonene.

¹ Vedtak nr. 699, 15. juni 2020, jf. Innst. 370 S (2019–2020) og vedtak nr. 16, 6. oktober 2020.

- Vurderingene må ta hensyn til regjeringens overordnede forskningspolitikk og politikken overfor andre relevante sektorer, bl.a. når det gjelder samarbeid med helseforetak og forskningsinstitutter.
- Forslagene skal kunne gjennomføres innenfor gjeldende budsjetttrammer, og ta hensyn til mulighetene for at bevilgningene fremover også kan bli økt eller redusert.

Tidsramme og arbeidsform

Utvalget skal gi endelig rapport til Kunnskapsdepartementet innen 15. mars 2022.

Departementet sørger for sekretariat for utvalget.

Utvalget skal invitere til dialog og legge til rette for at relevante aktører, inkludert partene i arbeidslivet, kan legge fram synspunkter som vurderes i rapporten.